

Ernesto Lecuona. Foto: Wikipedia

LECUONA

De kunst van het muziek maken

Muziekstudenten spelen jarenlang voor klasgenoten en leraren; concipiëren programma's voor klasgenoten en leraren, allen geïnitieerd in de kunst van muziek. Mensen die met kennis van zaken aandachtig naar muziek luisteren, derhalve aandachtig en kritisch.

Eenmaal buiten de academische wereld zijn ze zich niet volledig bewust dat het publiek voor wie ze daarna optreden de muziek niet op dezelfde manier begrijpt. Bij gebrek aan een serieuze muzikale opleiding, een geoefend oor, is hun relatie met de muziek het tegendeel: basaal. De luisteraar - het ene publiek beter zijnde opgeleid dan andere - neemt slechts een gedeelte van het gehele complexe doolhof van details waar, waaraan musici uren besteden om die te perfectioneren.

Het niet-ingewijde publiek neemt emotioneel waar. Oren reageren op een aangename melodie - des te aangener als die herkend wordt - men ervaart een gevoel voor ritme, orde, algemeen evenwicht; voelt zich verbonden met elementaire emoties zoals verdriet, vreugde, nostalgie. Het publiek wordt geïmponeerd door wat ze virtuositeit noemen, die echter in werkelijkheid tot flexibiliteit en snelheid reduceert, en voorbij gaat aan het feit dat dit *slechts een deel* is van het technische meesterschap van een instrument. Het is als het kijken naar een film en het slechts assimileren van het verhaal dat wordt verteld, zonder zich bewust te zijn van de verlichting, het gebruik van muziek, framing, bewerking, geluid, etc.

Kortom, het publiek, gewend aan het directe, het onmiddellijke, ontbeert de middelen om te duiken in het subtiele en de musicus kan gaandeweg vergeten dat het doel is om aan anderen een ervaring te communiceren; een omgeving te scheppen, *resonantie* te bewerkstelligen. Ontwaakt hij hier niet uit, dan zal een levenlang worden doorgebracht met spelen voor zichzelf, al is het in de aanwezigheid van anderen. Musicus zowel als publiek past zich echter aan een dergelijke relatie aan.

Het is een overpeinzing waar ik niet omheen kan, bij het denken aan **Ernesto Lecuona**, de meest gespeelde en geliefde Cubaanse componist aller tijden.

Lecuona had een academische achtergrond die hem goed gediend heeft "... als een smeltkroes, zoals het moet dienen, niet als een beteugeling, zoals het anderen dient ...", zo schreef Martí over de dichter Longfellow. Lecuona behaalde een muzikale taal die zowel de musicus als het publiek blijft fascineren.

Lecuona creëerde zijn werk binnen de Cubaanse nationalistische traditie. Zijn *zarzuelas* (operettes), liederen en overvloedige pianomuziek stralen een Cubaan-zijn uit geworteld in de negentiende-eeuwse romantiek. Zijn dansen voor piano volgen dezelfde conceptuele lijn van de traditionele dans, maar waar Cervantes een geleerde intimiteit weerspiegelt - in een geconcentreerd pianospel, vaak contrapuntisch, met gedurfde harmonische combinaties - lijkt Lecuona's opvatting van pianospel meer op de extraverte en spectaculaire stijl van Liszt. Zijn muzikale textuur is doorzichtig en zijn harmonisch arrangement vrij eenvoudig, in overeenstemming met dat van populaire muziek.

Lecuona vereenvoudigde de taal en liet het pianospel overvloeien; waar Saumell en Cervantes de dans in twee delen concipieerden, componeerde Lecuona vaak in drie, uitdijend in duur en volume. In de meeste van zijn dansen, vooral de *Afro-Cubaanse dansen*, bedacht hij in de linkerhand een ritmisch, percussief obstinato die in combinatie met de melodieën - vaak gedupliceerd met tertsen of sexten - van de rechterhand, een rijke en zeer Cubaanse polyritmiek creëren. Dit arrangement doet erg denken aan de populaire Cubaanse muziekgroepen.

Terwijl zijn *Cubaanse dansen* nog steeds de geur dragen van Spaanse muziek en de Franse salon, beweren sommige musicologen dat het Lecuona was die al in 1912 de Afro-Cubaanse stroming binnen het muzikale nationalisme is begonnen met zijn dans *La Comparsa*. In die dansen probeerde hij het sensuele weer te geven, het mysterieuze, het rituele, het feestelijke van het universum van de zwarte Cubaan. Later in de jaren '20 zou deze interesse in de kosmologie van de zwarte Cubaan een goed aantal Cubaanse intellectuelen zo fascineren dat het zich zou vestigen als een esthetische stroming en een essentiële factor zou worden van de culturele identiteit van het eiland.

Lecuona heeft zich nooit gewaagd aan de nieuwe compositietechnieken, of de nieuwe harmonische concepten die uit Europa overwaaiden. Hij bleef natuurlijke melodieën nastreven - even simpel als ingenieus - de ontwikkeling van traditionele harmonische sequenties en het bedenken van nieuwe ritmische combinaties. Lecuona bleef *Cubaanse* muziek maken, begrijpend dat dit het beste kon zonder gekunsteldheid en complexiteit.